

A KULTÚRSZÖVETSÉG MÁSFÉLÉVES MUNKÁJÁNAK TAPASZTALATAI ÉS A SZOCIALISTA KULTÚRMUNKA ÚJ TÁVLATAI

Irta: KÉK ZSIGMOND

A Magyar Kultúrszövetség harmadik évi közgyűlése egybeesik kulturális életünk fejlődésének egy új szakaszával, egész kulturális életünk tervszerű megszervezésének idejével. Miben látjuk kulturális életünk fejlődésének ezt az új szakaszát?

Kétségtelen, hogy a felszabadulás óta a szabad népi kultúra széles, gazdagon fejlődésnek indult. Óriási tömegeket vontunk be a szellem világába, akik eddig abból kiszorultak. A főlzsabadulásig a kulturális élet legelemibb anyagi eszközeitől is megfosztott dolgozó tömegek és a szabad szellemi fejlődésből kizárt nemzetiségek előtt megnyílt a kultúra és szellemi emelkedés minden lehetősége. — »Ma hazánkban — mondja Gyilász miniszterünk — minden anyagi és más nehézség ellenére, olyan kulturális felvirágzás van, amilyenre nem volt példa Jugoszlávia egy népének multjában sem«. — A szorosan vett kulturális szervezeteken kívül tömegszervezeteink: a szakszervezet, Népfront, Áfézsé, Népi Ifjúság stb. mindegyike nem kis mértékben résztvesz kultúrforradalmunk előbbrevitelében és szocialista kultúránknak nemcsak anyagi alapjait erősíti, hanem szellemi előfeltételeinek megteremtésében is nagyon hatásosan közreműködik. Csak ennek a sokféle síkon fejlődő kultúrmunkának a néphatóságok, iskolák, kultúregyesületek és tömegszervezetek eddigi kultúrmunkájának köszönhetjük, hogy gazdasági és politikai fejlődésünk mellett kulturális téren is olyan nagy lépésekkel haladunk a szocializmus felé.

Kétségtelen azonban az is, hogy ez a sokféle síkon fejlődő és kibontakozó kultúrmunka ma már szükségessé teszi az átfogó, tervszerű és egységes irányítást. Kultúrforradalmunk úgy lehet csak igazán átütő erejű és eredményes, ha tömöríteni és egységesíteni tudunk minden erőt alapvető kulturális feladataink megvalósítására. A különféle kulturális tevékenység átfogó megszervezését, kultúrforradalmunk egységes irányítását tűzte ki feladatul népkormányunk a Kultúregyesületek Szövetsége elé.

Szövetségünk évi beszámolójában tehát mélyebb és alaposabb vizsgálat alá kell vetnünk eddigi munkánkat és analizálnunk kell a Magyar Kultúrszövetség és egyesületeink eredményeit és gyengeségeit, amelyek munkánk eddigi szervezeti formájából következnek.

A Magyar Kultúrszövetség munkája — megalakulása óta — két síkon folyt: működött egyrészt mint intézmény a központban, másrészt mint szervezet a kultúregyesületekben. Beszámolónkban tehát mindenütt

külön foglalkozunk az intézmény munkájával, a központi irányító és szervező munkával, és külön a szervezettel, a Kultúregyesületek hálózatának és tagságának munkájával. Kérdésünk tehát ez: mit tett a Szövetség mint központi irányító szerv feladatainak megvalósítására és milyen eredményeket értünk el alapszervezeteinkben e munka nyomán.

Sorra vesszük tehát munkaterületek szerint Szövetségünk múltétét és ez évben eddig végzett munkáját.

Írástudás terjesztése

Szocialista kultúránk alapvető munkaterületén a központ az elmúlt időszakban a következőket valósította meg:

a) Írástudási versenyfelhívást tettünk közzé tanfolyam-szervezők, vezetők és egyesületek számára, a versenyt sajtóban és körlevelekben szorgalmaztuk és lezártaival 15.000 dinár jutalmat osztottunk ki.

b) Elvi irányítást és némi gyakorlati segítséget nyújtottunk a sajtóban közzétett cikkeinkkel és az írástudási harc szervezésére vonatkozó utasításainkkal.

c) Kiadtuk az új írástudók számára első olvasmánykép Gorkij: »Igy tanultam én« c. füzetét és ezt 10.000 példányban szétosztottuk. Ez évben megvalósítottuk Szövetségünk régi feladatát: kiadtunk egy Abécét felnőttek számára 10.000 példányban. Ez a könyv, egyik legfontosabb és legértékesebb kiadványunk, Weigand József munkája, amelyről e helyen is nagy elismeréssel emlékezünk meg.

Alapszervezeteinkben e téren a következő a helyzet:

Az írástudás terjesztésének munkájáról az alapszervezetekben nincs áttekintésünk. Az elmúlt évben beérkezett jelentések csak azt mondják, hogy 17 egyesületben volt rendszeres tanfolyam és 515-en vizsgáztak. Ez év első öt hónapjában — kimutatásaink szerint — 35 egyesületben 376 új írástudó tett vizsgát. Valószínű, hogy 62 illetőleg 82 egyesületünkben több tanfolyam volt és többen vizsgáztak, csak a kimutatás hiányos. De ha alapszervezeteinkben végzett munkáról tökéletes áttekintésünk volna is, ez sem jelentené a magyar írástudás terjesztésének teljes munkáját, mert egyesületeinken kívül a szakszervezetben és Népfront-szervezetekben is folyt munka. A vajdasági főbizottság közoktatási osztályának valószínűleg szintén nem teljes kimutatása szerint az elmúlt évben 944 új magyar írástudó vizsgázott. Ebből is kitűnik, hogy kultúrkörreinken kívül is magyarányú magyarnyelvű kultúrmunka folyik.

Ezek a hiányos számok is fogalmat nyújtanak arról a hatalmas arányú munkáról, amely a szocialista kultúra ez alapvető terén folyik. A régi Jugoszláviában — itt csak a magyar analfabetizmus kérdését hozzuk fel — 25 esztendő alatt legfeljebb 4-5 tanfolyam volt összesen 100-120 létszámmal. Egyetlen magyar kultúregyesületünk egy év alatt több magyart tanított meg írni-olvasni, mint összes magyar kultúregyesületünk 25 év alatt a régi Jugoszláviában. Ha pedig tekintetbe vesszük, hogy akkor azzal a néhány új írástudóval szemben az iskolázatlan és szerb iskolákba kényszerített magyar gyermekek milyen óriási számmal szaporították az írástudatlan magyarok számát és hogy ma minden magyar gyermek magyar iskoláztatása mellett évente az örökölt írástudatlanok ezreit tanítjuk meg írni-olvasni — akkor látjuk igazán, hogy mi a szocialista kultúrforradalom és mi a nemzetiségek szabad fejlődése népállamunkban.

Mégis ez a hatalmas fejlődés és nagyarányú munka sincs ma már arányban szükségünkkel és kultúrforradalmunk tempójával. A jövő év május elsejéig nem maradhat Vajdaságban egyetlen 45 éven aiuli magyar írástudatlan. Szövetségünk központja káderéhez képest nagy erőfeszítéseket tett, alapszervezeteink nagyarányú munkát végeztek, szakszervezet és a Népfront-szervezetek kultúrszekciói is megtették a magukét — de ma az írástudási mozgalomnak ebben az elhatározó szakaszában csak a helyi erők tömörítésével és egységesítésével egyrészt és tervszerű átfogó központi irányításával másrészt érhetjük el célkitűzésünket. A különféle helyi egyesületeknek és kultúrszektoroknak egységes irányítás mellett, a káderek és anyagi eszközök racionális felhasználásával minden egyesületre és minden kultúrszekcióra kiterjedő egységes központi segítséggel kell ezt a munkát végeznünk. Mi a magyar írástudási mozgalomnak csak a mi kultúregyesületeinkben végzett részét tudtuk s ezt is inkább csak elméletileg irányítani és segíteni — a központi vajdasági átfogó szervezet pedig helyi, járási és központi szervei segítségével egységesen irányíthatja és gyakorlatilag is segítheti nemcsak az egész magyar írástudási mozgalmat, hanem a Vajdaság minden nyelvére és nemzetiségére kiterjedő munkát.

Népegyetem

Az alapvető kultúrmunka másik lényeges területén Szövetségünk központja az elmúlt időszakban ezeket végezte:

a) Kiadtunk három népegyetemi füzetet 1200—1200 példányban. E füzetek kiadását azonban bizonyos népszerű-tudományos előadások kivételével beszüntettük, mert a gyakorlat azt mutatta, hogy a helyi adottságokat, az előadók és hallgatók színvonalát így nem vehettük figyelembe és ezenkívül előadóinkat felmentettük a kezdeményezés és az előkészület alól.

b) Témaválasztás, feldolgozás, előadások szervezése tekintetében útmutatást és segítséget csak általánosságban, cikkek és körlevelek útján adhattunk.

c) Előadó-káderek nevelése, vendégelőadások és mintaelőadások szervezése terén a Szövetség központja főleg megfelelő apparátus hiányában nem tett semmit.

Alapszervezeteinkben a népegyetemi előadások tekintetében a következő a helyzet:

Központunk adatai szerint az elmúlt évben 250 előadás volt egyesületeinkben 21.647 hallgatóval. Ez évben eddig 78 egyesület 212 előadást tartott, voltak egyesületeink, amelyek hetente rendszeresen megtartották előadásaikat, volt jónéhány egyesületünk, ahol ezt a fontos népművelő eszközt egyáltalában nem használták fel. Adataink természetesen nagyon hiányosak és emellett a témákról, előadások színvonaláról, a hallgatók számáról és aktív részvételéről semmilyen adatunk nincs. Nyilvánvaló itt is, hogy a népegyetemi munka nem korlátozódik csak a kultúrkörökre, városokban néphatóságaink is tartottak fenn külön népegyetemi titkárokat, szakszervezeteink is tartottak nem egy helyen rendszeres előadásokat magyar nyelven is, falvainkban pedig tömegszervezeteink is végeztek munkát ezen a téren is.

Teljes adatok nélkül is megállapíthatjuk, hogy a fölszabadulás óta e téren nagysikerű munkát végeztünk. Nincs ugyan összehasonlítható adatunk a régi Jugoszláviában e téren fennállott helyzettel kapcsolatban, de a kétségtelenül nagyon nagy mennyiségi előrehaladás mellett itt csak arra

akarunk rámutatni, hogy előadásaink tartalma tekintetében összehasonlíthatatlan eredményeink vannak. Elég ha csak arra rámutatunk, hogy egyetlen olyan előadás, mint az Ötéves Terv ismertetése — ezt csaknem minden helységünkben megtartották — tíz és százazrek számára nyújt betekintést és ösztönöz részvételt hazánk forradalmi átalakításában és nyújt távlatot a dolgozó nép jövőjére. Egyetlen ilyen előadás többet nyújt és jobban emel, mint száz és száz szűk szempontú, távlatot nyitni nem tudó, a régi társadalom minden kötöttségével korlátozott úgynevezett nép-előadás a régi korszakban. És hogy ma a népnevelésnek ez az eszköze magyar népünk szellemi emelésének is ilyen nagyarányú és tömeges eszközévé vált, ez csak a szocialista kultúrforradalom eredménye.

Felmérhetetlen tehát az az eredmény, amit eddig elértünk, a mi kultúrforradalmunkban azonban ez csak a kezdet. Előttünk ma már az a feladat áll, hogy kivétel nélkül minden helységben, rendszeres, jó előadókkal és szervezett hallgatósággal rendelkező állandó népegyetem működjen. Ehhez helyi segítség kell, nem elég az a néhány központi utasítás: az elaprózott, közönséget széttagoló, előadó-káderben szűkölködő kis népegyetemi előadásokat jól szervezett, állandó jellegű, tömeges népegyetemekké kell szerveznünk. Szaksegítséggel, káder-beosztással, és káder-neveléssel, meg kell teremteni egész Vajdaságban a népegyetemi hálózatot, megfelelő járási centrumokkal, vendégelőadókkal, az előadók időnkénti konferenciáival stb. Egy-egy centrális nemzetiségi központnak erre nincs lehetősége, de egyetlen átfogó testület elég szakerőt, szervezőt tud mozgósítani és járási szervezetei útján hathatós támogatást tud nyújtani azoknak a kis helységeknek, amelyeknek mi gyakorlati segítséget eddig nem adhattunk.

Általános népművelés

A központ munkája a következőkben nyilvánult meg:

a) Általános kultúrelőadások és műsoros estek rendezéséhez Szövetségünk kész anyag küldésével, vagy megjelölésével, sajtó és körlevelek útján segítséget nyújtott. Az elmúlt időszakban a nagy centinnáriumi ünnepségekre küldtünk a központból műsort: Markovics Szvetozár, Vuk Karadzics, a Gorski vijenac ünnepségeire, Petőfi, Gorkij-ünnepekre stb.

b) Szövetségünk központja szervezte az általános vajdasági dalárda-verseny magyar részét, propagálta a versenyt, vándorzászlót tűzött ki stb. Szaksegítség, kottaanyagot, megfelelő szakember és kiadványok híján nem tudtunk nyújtani. Káderünk gyenge és kevés volt ahhoz, hogy újabb dalárdák szervezéséhez indítást adjunk.

c) Ugyancsak Szövetségünk központja nyújtott segítséget néphátóságainknak a vajdasági folklór-versenyek magyar részének szervezésében. Szaksegítség nyújtani műsoruk összeállításában, megfelelő irodalommal ellátni őket, szakember híjában nem tudtuk.

d) Szövetségünk központja előadásokat szervezett a hazánkban foglalkoztatott magyarországi munkások számára, különösen Belgrádban. Hazánk demokráciájának ismertetésében és a szerb-magyar kapcsolatok erősítésében igen eredményes és hasznos munkát végzett ezzel.

e) Íróinkat és művészeinket az elmúlt évben kezdtük mozgósítani és tömöríteni: megalakult a K. Sz. irodalmi köre és ennek három csoportja Szuboticán, Noviszádon és Zrenyaninban. Az írói csoportok eddig 14 irodalmi estet rendeztek különböző helyeken. Az előadó-esteket nem egyszer könyv-vásárral köttették össze s ez igen hasznos kezdeményezés-

nek bizonyult és sokban hozzájárult egyrészt az irodalmi érdeklődés felkeltéséhez, másrészt az olvasás népszerűsítéséhez és kiadványaink terjesztéséhez.

f) A Szövetség központja folyóiratában, a *HID*-ban, három irodalmi pályázatot írt ki: versre, elbeszélésre és színműre. Összesen 25.000 dinár jutalmat tűzött ki erre a célra.

Általános kultúrakcióink terén egyesületeink az elmúlt időszakban a következő eredményeket érték el:

Az elmúlt évben és ez év első öt hónapjában egyesületeink 208 műsoros előadásról tettek jelentést. Természetesen ez az adat nagyon hiányos fogalmat nyújt a Vajdaság-szerte tartott kultúr-előadásokról. Nem küldtek mindenünnen jelentést egyesületeinkből sem, pedig ezeken kívül is igen sok irodalmi, művészi programú előadást tartottak magyar nyelven mindenfelé. Az összesített adatok azt mutatnák, hogy egyrészt százsámra nevelődnek előadók, szavalók, színlőnemekesek, felolvasók stb. másrészt tízezerszám kapcsolódnak be az irodalom és művészet élvezői közé dolgozóink. — Dalárdáink versenyében 11 magyar dalárda vett részt és a Szövetség vándorzászlaját és a legjobb magyar dalárda elnevezést a zombori magyar kultúrkör dalárdája nyerte el. Ő képviselte a magyar kórus-művészetet a noviszádi nemzetiségi dalárda-versenyen. Dalárdáink repertoárjuk összeállításában és anyag-beszerezésben sajnos semmilyen segítséget nem kaptak eddig, pedig igen nagy szükség lenne arra, hogy műsoruk tartalmában és formában korszerű anyaggal frissüljön fel. A versenyben résztvevő 11 dalárdánál bizonyosan több magyar kar működik, csak még nem sikerült őket is bevonnunk e versenybe, pedig ez óriási nevelő hatásával és tömegek érdeklődésének felkeltésével nagy szerepet tölt be kultúréletünkben. — Az irodalom és művészet fejlődése terén igen fontos és nagyhatású íróink és művészeink tömörítése és pályázataink kiírása. Rövid idő alatt három irodalmi csoport, múlt évi irodalmi pályázataink eredményeképpen 36 elbeszélő, 24 költő és 14 színműíró jelentkezése — ez csak ennek a rövid időszaknak eredménye. Irodalmi életünk megszervezésének kezdete más eredményeket is hozott: megjelent a jugoszláviai magyar írók antológiája és megindult a kritikai munka is. Művészeinkkel eddig nem foglalkoztunk intézményesen, kiállításra, tárlatra még nem futotta erőnkől. A szerbiai művész-szövetség keretében rendezték meg a főszerkesztés óta először vajdasági művészek s köztük néhány magyar művész közös kiállítását is.

Ezek a kezdeti eredmények is azt mutatják, hogy népünk a kultúra minden terén óriási lendületet vett. De azt is mutatják, hogy már jelen körülmények között többet és jobbat kell nyujtanunk. Nem egy kultúr-egyesületünk vagy valamely más szervezetünk kultúrszekciója gyenge ahhoz, hogy egy jó kultúrelőadást rendezzen megfelelő programmal, megfelelő színvonalal, nagy és jó közönséggel — de hány helységben lehetne több egyesület vagy kultúrszekció kádereivel: szavalóinak, előadóinak, énekeseinek és érdeklődő tagságának bevonásával igazán nagy-sikerű közös előadásokat rendezni. Különösen az előadó-kaderek nevelésére van ma már nagy szükség, kis egyesületeinkben nem fejlődhetnek úgy, ahogy kellene s ahogy lehetne pl. helyi és járási egyesületközi előadó, szavaló és énekesversenyekkel. Erre eddigi kereteink és szervezetünk mellett nem gondolhattunk. — Sokkal több indítást kell adnunk és az indítás után szak-segítséget is a dalárdák fejlődéséhez, hogy minden helységben legyen több kis sikertelen kezdeményezés helyett legalább egy jószívnálú dalárda. Színvonalukat is emelnünk kellene s ehhez bizony központi szakemberre is van szükség. — Ami irodalmi életünk fejlődését

illeti Szerb Népköztársaságunk után Vajdaság is összefogja író-szövetségében íróinkat. Így sokkal nagyobb súllyal sokkal eredményesebben fejleszthetjük irodalmi és művészi életünket. A mi szocialista kultúránk. irodalmunk és művészetünk azt kívánja, hogy íróink a nemzeti kifejezési formák továbbfejlesztésével de korszerű reális szocialista társadalom-ábrázolásban versenyezzenek. Mennyivel hatásosabb, eredményesebb, nevelőbb és objektív szempontból is magasabb színvonalat elérők lesznek a vajdasági irodalmi csoport pályázatai jelentősebb és a mi anyagi lehetőségeinket messze túlhaladó pályázati díjakban is. ha a kultúregyesületek Vajdasági Szövetsége teljes súlyával és anyagi erejével mellé áll. Irodalmi és művészeti fejlődésünk tehát indokoltan túlnőtt a szűk nemzeti formákon.

Népkönyvtárak

Szövetségünk központja népkönyvtárak szervezése terén a következőket tette:

a) Még a Kultúrszövetség megalakulásakor felmerült annak szükségése, hogy a Vajdaságban szétszórt gazdátlan könyveket összegyűjtsük és egyesületeink gyér könyvtárait kiegészítsük velük. Csak ebben az évben sikerült odáig jutnunk, hogy ezt a feladatunkat megkezdjük. Kis híján 50.000 könyvet gyűjtöttünk össze a központba, válogatása, rendezése most van folyamatban. A rendezés után különösen falusi népkönyvtárainkat egészítjük ki velük.

b) Könyvtáraink kiegészítését szolgálta könyvkiadó tevékenységünk, amelyről alább külön szólunk és a magyarországi könyvek behozatalában és tervszerű szétosztásában a Jugoslovenska Knjigának nyújtott segítségünk is.

c) Sajnos a könyvtárak szakszerű kezelésére, a tervszerű és rendszeres könyvtárlátogatás és olvasás megszervezésére, könyvtárosok nevelésére eddig nem nagy figyelmet szenteltünk. Most szervez csak a vajdasági főbizottság magyar könyvtárosi tanfolyamot s ebben központunk is segítséget nyújt. A könyv és olvasás népszerűsítése terén könyvnapjainkat és a szervezői estekkel összekötött könyvvásárainkat említhetjük meg.

Mi a helyzet népkönyvtárak terén alapszervezeteinkben?

Alapvető néptömegeink könyvszomja, olvasási kedve olyan mértékben növekedett, hogy sem könyvtáraink, sem kiadó-tevékenységünk nem tud lépést tartani vele. Már sajtónk óriási elterjedtsége, az eddigi terjesztéshez viszonyított négyszeres-ötszörös példányszám is mutatja, hogy népkönyvtáraink fejlesztésére nagyon nagy gondot kell fordítanunk. Ezen a téren érthetően elmaradtunk a nagy szükségek mögött és sürgős segítségre van szükségünk. Kis egyesületeink vagy tömegszervezeteink hiányos, selejtjes, szakszerűtlen s ezért életképtelen kis könyvtáraikat sürgősen egyesíteni kell és minden helyen legalább egy életképes: jól felszerelt, szakember vezetésével működő népkönyvtárat kell létesítenünk. Így tudjuk igazán hasznosítani a központban összegyűjtött könyveket is. Így tudunk majd megfelelni annak a nem kis feladatnak is, hogy népkönyvtárainkat megtisztítsuk a selejtjes és kártékony könyvektől és tervszerűen kiegészítsük és növeljük. E téren egyetlen radikális segítség egy központi könyvtár-bizottság felállítása, amely átvizsgálja a könyvtárakat, nyilvántartást fektet fel, összpontosítja a könyvtárakat, egységes szakszerű kezelést vezet be, megfelelő helységről, olvasótermekről gondoskodik, könyvtáros tanfolyamokon megfelelő képzést

ki és nem utolsósorban megszervezi az olvasótábort is. Ez a feladat természetesen túlnő kultúrkörökön és tömegszervezeteken, ezt természetesen csak egyetlen központból lehet megvalósítani.

Műkedvelés

Szövetségünk központja a műkedvelés fejlesztése terén a következő munkát végezte:

a) Az elmúlt időszakban 6 füzetet adtunk ki a »Színpadunk« sorozatban, 1600—1600 példányban, korszerű, tartalomban és formában mai társadalmi valóságunknak megfelelő egyfelvonásos színművekkel. Ezenkívül műkedvelő-együtteseink kérésére a Magyar Népszínház repertoárjának darabjaiból 143 színművet sokszorosítottunk.

b) A rendezésre vonatkozólag kiadtunk egy könyvet hasznos gyakorlati útmutatásokkal műkedvelő-együtteseink számára. Ezenkívül csak a sajtóban közölt cikkekkal és a műkedvelő-versennyel emeltük együtteseink színvonalát.

c) A műkedvelő-együttesek vajdasági versenyében a kezdeményező néphatóságnak hasznos segítséget nyújtottunk a magyar műkedvelő-csoportok versenyének szervezésével.

Egyesületeinkben és műkedvelő-együtteseinkben az elmúlt időszakban a következő eredményeket állapíthatjuk meg:

Együtteseink csak a központba érkezett adatok szerint 335 előadást tartottak és csak ebben az elmúlt öt hónapban 31 helyen 42 vendégelőadást. A vajdasági versenyben 36 magyar csoport vett részt. Ezek hiányosságuk mellett is szép számok és a népi színijátszásnak soha nem látott tömegesedését és fejlődését mutatják. Megállapítható az a nem kisebb jelentőségű eredmény is, hogy kiadásunk nyomán, a repertoárkérdés állandó felszínen tartásával és sajtó-kritika útján elértük, hogy együtteseink legnagyobb része végigjátszotta eddig kiadott füzetek korszéri darabjait. A fenti számok természetesen nem foglalják magukba a mi alapszervezeteinken kívül rendezett előadásokat pedig szakszervezeti csoportjaink, sok helyen a Népfront, igen sok helyen Áfézsé, ifjúság, iskoláink, pionírjaink is igen nagyszámú darabot adtak elő.

Igen tanulságos ezzel kapcsolatban egy kicsit visszatekintnünk a régebbi korszaka. A műkedvelés akkor is elterjedt, sok helyen az egyedüli lehetséges formája volt a magyarnyelvű kultúrmunkának. De még e munka elé is mennyi akadály gördült. Legelsősorban a hatóságok részéről: hány előkészített előadásra jött utolsó percben letiltó végzés, Kizárólag felszínes, a dolgozó nép problémáitól távolálló darabok kerülhettek színre. A színijátsszók maguk legnagyobb részben polgári vagy polgárosuló elem, vezető szerepük még a különben igen kis számú szakszervezeti és szegényparaszt-többségű falvakban is. Közönsége is jórészt a polgárosult elem, a proletariátus nálunk még műkedvelő formájában sem ismerhette meg az irodalmat és művészetet. Ma — van olyan műkedvelő-együttesünk, amely egy évben 10—12 színdarabban lép fel és több mint 30 előadást tart, a darabok legnagyobb része korszerű, elismert klasszikus, vagy a dolgozó nép problémáival foglalkozó, a színijátsszók munkás- és parasztelemek, a közönség nagy tömegeiben a dolgozók minden rétege. Egy-egy korszerű, a mi valóságunkkal foglalkozó színmű végigjárt majdnem minden magyarlakta helységet és a dolgozók százezres száma élvezte és neveledett rajta.

Éppen e legtömegesebb és legtöbb sikert felmutató munkaterületen kétségtelen nagy mennyiségi és minőségi fejlődés mellett — ütköznek ki leginkább hiányosságaink és mulasztásaink is. A népi színijátsszás mai

fejlődése már sokkal többet követel, mint amennyit tettünk. Elsősorban ma már minden magyarulka helyben kellene nemcsak legalább egy műkedvelő-együttesnek lennie — pedig még ezt sem értük el — hanem színvonalra is megfelelő együttesnek. Másodsorban csak a napi sajtó jelentéseiből is láthatjuk, hogy mennyi még a selejt az előadott darabokban. Művészi színvonal tekintetében is igen alacsony fokon állunk, nincsenek rendezőink, hiányzik a szakszerű segítség. Kritika terén sem tartottunk lépést a fejlődéssel, a napi sajtó kritikája kevés és nem elég nevelő, folyóiratunkban is sokkal több helyet kellett volna eddig is szentelnünk műkedvelőink és a népi színjátszás kérdéseinek. Helységben, előadóteremben anyagban, kellékekben is igen szegényesek együttesaink. A műkedvelő-együttesek versenyében ma már nem csak 36 együttesnek kellene résztvennie, hanem jóval többnek. Végül egy nagyon kiütköző fogyatékoság a műkedvelő-csoportok egészségtelen versengése helység, előadások időpontja, közönség és színészek tekintetében. Ha azt akarjuk, hogy műkedvelőink előrehaladjanak, hogy az előadások színvonala emelkedjen, hogy a műkedvelés emelje a színjátszók művészi képességeit és nevelje a közönséget, ha egyszerűen azt akarjuk, hogy a népi színjátszás a szocialista társadalom követelményeinek megfelelően, akkor az összes műkedvelő-együtteseket ma már nemzetiségi és más tagozódástól függetlenül, átfogó, szervező, koordináló központi szervezetbe kell tömöríteni, ahogy eddig a szerb műkedvelő-csoportok szövetségbe tömörültek. Ma már csak kellő nyilvántartással és ellenőrzéssel, tervszerű színjátszó- és rendező-gárda neveléssel, központi tervszerű anyag- és kellék-ellátással lehet ezt a munkát továbbfejleszteni.

Kiadói tevékenység

Szövetségünk központja, mint az eddigiekből is kitűnik, e téren tett legtöbbet:

a) Gyűjteményes-sorozataink szaporodnak: politikai, gazdasági, tervgazdasági, népszerű-tudományos, népegyetemi, színpadi, gyermekirodalmi kiadványaink egész sora tanúsítja, hogy a kiadás minden ágában fejlődünk. Ez évben indult meg önálló irodalmi műveink sorozatos kiadása is.

b) Az elmúlt évben a következőket adtuk ki:

8 politikai broszura	2000 pld.
2 gazdasági	2000 pld.
4 népszerű-tudományos	2000 pld.
2 népegyetemi	1200 pld.
5 színpadi kiadvány	1600 pld.
5 gyermekirodalmi mű	2000 pld.
Népnaptár	75000 pld.
6 egyéb kiadvány	2000 pld.

Összesen 31 mű 1476 oldalon

171.536 példányban, ami még

ha leszámítjuk a legmagasabb példányszámú népnaptárt, is igen szép szám.

Ez évben eddig 13 művet adtunk ki 704 oldalon 33.454 példányban — ezt tekintve, hogy csak öt hónapról van szó, a kiadás állandó emelkedését mutatja. Fejlődést jelent az is, hogy ez utóbbi 13 mű közül 7 könyv és 5 füzet volt, ez azt mutatja, hogy kiadásunk nemcsak a kiadványok számában és példányszámában ért el szép emelkedést, hanem a kiadványok terjedelmében is.

c) HID folyóiratunkról külön meg kell emlékeznünk. Az elmúlt évben a HID színvonala érezhetően süllyedt: tartalmában, formában, időszerűségben sokat veszített. Nem foglalkozott alapvető kulturális kérdéseinkkel, nem volt kultúránk forradalmi előrehaladásának szócsöve. Igen nagy hiányossága volt az is, hogy Szövetségünk problémáival nem foglalkozott eleget, nem volt igazán kritikus, indító, irányító. Ez évben azonban örömdetesen javult: tartalma mélyült, színvonala emelkedett, közelebb jött konkrét valóságunkhoz alapvető kulturális problémáinknak is több helyet szentel.

Itt is igen nevelő, kultúrforradalmunk tartalmára és jelentőségére jellemző lesz csak egy kis összehasonlítást tenni a régi Jugoszlávia magyarnyelvű kiadványaival. A burjánzó álmoskönyvekkel és Szentszív-kiadványokkal együtt nem volt éveken át annyi kiadás, mint amennyit a Magyar Kultúrszövetség egy év alatt megvalósít. A régi Jugoszlávia a naptárak kivételével nem ismert 1000 példányon felüli kiadást, a legtöbb irodalmi kiadvány 500–600 példányban jelent meg. Nem egészen másfél év alatt több kiadványunk jelent meg, mint a régi Jugoszlávia összes magyar kiadványai, a selejt-irodalmat nem számítva, példányszámban pedig ugyanezen időszakban átlag 3–4-szeresét érték el. A népszerű írók és olvasók kiadványok és könyvvásárlók növekedésében rövid három év alatt összehasonlíthatatlan eredményeket ért el. Gyilász miniszterünk beszámolójában kimutatta, hogy az elmúlt évben hazánkban hétszer annyi könyv került ki, mint 1938-ban. A magyar könyvkiadás az új Jugoszláviában aránylag még nagyobb eredménnyel dícselkedhet. Pedig a terjesztéssel Szövetségünk eddig még nem foglalkozott komolyan.

Éppen ebből látszik, hogy az elért eredmények csak összehasonlításban nagyok, a multa tekintve. A mai szükségekre és lehetőségekre tekintve már összezsugorodnak ezek a számok. Nem csak azért, mert a mi kiadó-tevékenységünk részben sem tudja kielégíteni a könyvszükséget, hanem azért is mert a terjesztésben is igen nagy aránytalanságok vannak. Vannak magyarlakta területek, különösen falvak, ahová alig jut el valami magyar betű. A HID noha példányszáma a régi Jugoszláviában is szokatlan magas volt, újraindulásakor mégis háromszoros példányszámban jelent meg — az elmúlt évben azonban visszaesett. Ez a terjesztő-apparátus tökéletes hiányára mutat. Ha csak egy kicsit tudnánk ezzel is foglalkozni, példányszámainkat 3–4-szeresére emelhetnénk. Ezt pedig korlátolt nyomdai és papírléhetőségeink mellett is megvalósíthatjuk, ha tervszerűen és racionálisan használjuk ki lehetőségeinket. Vajdaság többi kisebbségei még jobban elmaradtak a mai szükségek mögött s ez arra int, hogy a kiadói tevékenységet is más alapokra helyezzük. Néphatóságaink is megállapították, hogy a magyar könyvkiadás — központi erőfeszítései mellett is — a mai szükségekhez mérten elenyésző. Ezen a téren akar legelőször is segítséget nyújtani számunkra és Vajdaság többi kisebbségei számára. Ezt azonban csak egész vajdasági könyvkiadásunk új, egységes alapokra helyezésével valósíthatjuk meg.

Szervezés

A központ szervezési feladatai a következők voltak: góctitkárságok szervezése, új egyesületek alakítása, az alapszervezetek tömegesítése, alosztályok szervezése, nyilvántartás és ellenőrzés bevezetése, szervezési káderképzés, az adminisztratív munka egységes megszervezése.

a) A központ munkájának tehermentesítése, a nehézkes központi irányító munka decentralizálása és az alapszervezetekkel való szorosabb kapcsolatok létesítése céljából az elmúlt évben tervbe vettük a góctitkár-

ságok rendszerét és 10 vidéki kulturcentrumot jelöltünk meg: Szubotica, Novisád, Zenta, Topolya, Zombor, Zrenyánin, Kikinda, Kula, Becse, Pancsova. Vajdaságon kívül Osziyek s tervben volt még Zágráb, Ljubljana, Alsólendva stb. A felsorolt egyesületek vezetőségét felszólítottuk, hogy a területi beosztás szerint nyújtsanak segítséget az egyesületeknek. A felszólításon, néhány útmutató körlevélen és a központi titkár látogatásain kívül Szövetségünk érdemlegesen nem tett ezen a téren.

b) Újabb egyesületek alakítása terén a Szövetség központilag nem sokat tehetett. Az alakuló egyesületek meghívására központi titkárunk vagy megbízottunk kiment az elmúlt másfél évben 7 illetőleg tíz esetben. Új egyesület alakítását közvetlenül egyetlen esetben sem szorgalmaztuk.

c) Az alapszervezetek alosztályainak szervezési munkájában egyesületeinknek általános útmutatásokon kívül nem nyújthattunk támogatást.

d) Az egyesületek tagságának tömegesítése terén központunk nem kezdeményezett semmit.

e) Felfektettük a központi nyilvántartást, de mint a beszámoló adatai mutatják, áttekintésünk nincs és így ellenőrzést nem gyakorolhattunk és támogatást nem adhattunk.

f) Kádereinket tekintve, a központban az elmúlt év végéig egy szervezési titkár, egy gazdasági szervező, egy lektor mellett 5 tisztviselő dolgozott. A főcsoportokban és alapszervezetekben kéaderképzés és kádereképzés terén sem tettünk, tanfolyamokat nem tartottunk.

g) A központi adminisztrációt rendeztük. Az elmúlt évben 1612, ez év öt hónapjában pedig már 1300 megkeresésre adott központunk választ, utasítást, küldött jelentést vagy kimutatást. Felsőbb hatóságainak és intézményeinknek a jelentéstételben, kimutatás és statisztika készítésben Szövetségünk központja a lehetőség határain belül eleget tett:

Mi a helyzet szervezési tekintetben egyesületeinkben?

Egyesületeink száma állandó emelkedést mutat: 1947-ben 52-ről 62-re, ez évben 62-ről 82-re emelkedett alapszervezeteink száma. Kétségtelenül nagy fejlődés ez is, de korántsem kielégítő. Különösen, ha tudjuk, hogy a megalakult egyesületek egy része csak alapszabályszerűen létezik, a többiek nagyrésze is elenyésző tagságú. Hogy csak a Kultúrszövetség kereteibe tartozó egyesületek tagsága több mint ötszöröse a régi Jugoszláviában egyesületekbe tömörült magyarok összetagságánál, ez ma már csak összehasonlításban fejlődés, a tényleges helyzet szerint elmaradás. Vannak Bácska kellős közepén kulturegyesületek, amelyeknek csak vezetősége van meg, tagsága nincs. (Feketics, Kishegyes, Bajsán pl. még egyesület sincs.) És hogy ezen a göctitkár-sággal sem sokat segíthettünk az abból látszik, hogy például a topolyai göctitkár-ság a legutóbbi időkig mint helyi egyesület sem adott semmi életjelet. — Egyesületeink alosztályairól, illetve munkaszekcióiról nincs pontos áttekintésünk, de megállapítható a beküldött jelentésekből és a folyó munkából, hogy csak egy-két városi egyesületnek vannak életképes szekciói, a többiben »mindenki mindent végez«, aminek praktikus értelmével azt hisszük mindenki tisztában van. — Központi nyilvántartásunk nincs. 82 egyesületből öt hónap alatt 25 egyesület küldött összesen 105 jelentést. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy központunk csak támogatódik, a helyi viszonyokat nem ismerheti, tényleges konkrét segítséget nem nyújthat s így irányító munkája illuzoriusz. — Kéaderképzésre a központban nem volt lehetőség. A tervszerű nemzetiségi kulturkáderek nevelése — amiről Gyilász miniszterünk beszélt, túlhaladja Szövetségünk lehetőségeit, nemzeti káderek nevelődése, egyrészt csak az alap-

szervezetek életképes, önálló, kezdeményező működésének következménye lehet, másrészt központi tervszerű és szakszerű állandó munka: titkár, könyvtáros, rendező, előadó stb. képző tanfolyamok által.

Szervezés terén tehát Szövetségünk már struktúrájánál fogva sem tehetett eleget az eddigi követelményeknek sem. Alapszervezetek, illetőleg fiókegyesületek alakulását nem indíthatta, nem támogathatta érdemlegesen. Göctírkárságaink a legjobb esetben is csak a nagyobb városok életképes egyesületeinek hatáskörében tudnak támogatást nyújtani, de éppen ahol legnagyobb szükség lenne támogatásra, a gyéren magyarlakta vidékek kis egyesületeinek a mi apparátusunk semmilyen segítséget nem nyújthat. Ezt csak egy minden járásban felállítandó kultúrszervezővégezhetné érdemlegesen. Alosztály-szervezés, tömegesítés, lakérelosztás is csak ilyen módon oldható meg. A szocialista kultúrformádalom ma olyan szervezetet kíván, amely egyrészt a helyi adottságok tökéletes ismeretével létrehoz minden szükséges kultúrszervezetet, másrészt az egyesületek munkáját összefogja, egységesíti, a közös nagy kultúrálcikokra életképessé teszi.

Gazdasági tevékenység

Néhány szót kell szólnunk Szövetségünk és alapszervezeteink gazdasági helyzetéről is.

Szövetségünk központjának anyagi helyzetére vonatkozóan tájékoztatást nyújt a pénztári és vagyon-kimutatás. Itt csak annyit szögezzünk le, hogy Szövetségünk anyagi helyzete, habár egyesületeink részéről semmilyen jövedelme nem volt, nagyon jó, amit meggondolt és ügyes gazdaságpolitikája mellett nem kis mértékben néphatóságaink anyagi támogatásának is köszönhet.

Az alapszervezetek anyagi, leltári és pénzügyi helyzetére vonatkozóan nincs áttekintésünk, alapszabályszerű útmutatásokon kívül támogatást nem nyújtottunk, a tagdíj-kérdéssel általános útmutatások kivételével nem foglalkoztunk.

Alapszervezeteink gazdasági és pénzügyi helyzete tisztán helyi kérdés, központból lényeges támogatás nem lehetséges, de nem is szükséges. Helyben azonban nem egyedül a kultúregyesület kérdése, hanem a helység általános kulturális fejlődésének egy része. Néphatóságaink így is fogják fel ezt a kérdést és támogatásban nincs is hiány részükről. Más probléma merül itt fel: a helyi kultúregyesületek anyagi előfeltételeinek arányos fejlődése, a helyi lehetőségek és adottságok tökéletes kihasználása, helyiségek, termek, leltár, kellékek, investíciók észszerű kihasználása. Ezt pedig csak a helyi kultúrszervezetek átfogásával és koordinálásával lehet elérni. Ehhez azonban a helyi egyesületek átfogása és koordinálása szükséges, ami elejét veszi minden aránytalanságnak és rivalitásnak és megfelelő fejlődést biztosít minden kultúrszervezetnek.

A felsorolt munkaterületeken kívül Szövetségünknek még két feladattal kell foglalkoznunk.

A magyarság kulturális munkájának egységesítése

Ez az alapszabályainkban lefektetett feladatunk Szövetségünk és tömegszervezeteink kapcsolataira vonatkozik: elsősorban szakszervezet, Népfronttal, Afézisével, Népi Ifjúsággal illetőleg ezeknek magyar-nyelvű kultúrszekcióival.

Szövetségünk az említett szervezetek tartományi szerveivel való inkább adminisztratív kapcsolatain kívül érdemlegesen nem tett. Együttműködést a tartományi szervekkel nem valósítottunk meg. Szocialista verseny nem fejlődött ki közöttünk.

Alapszervezeteinkben hasonló a helyzet: kapcsolatok voltak, de igazi együttműködésre, közös kultúrakciókra, szocialista versenyre kevés példánk van. Pedig nyilvánvaló, hogy csak az erők egységesítésével, közös erőfeszítésekkel az együttműködés állandó és szervezett formáival érhetünk el eredményeket.

Azt jelentené-e ez, hogy a magyar kultúrmunkát nem kell vagy nem lehet egységesíteni? Semmiképpen sem. Nyilvánvaló, hogy egyetlen kultúrakciót sem lehet sikerrel véghezvinni, ha nem fogunk össze minden erőt, hiszen a különféle kultúrszekciók bizonyos rétegződést jelentenek: munkásokat, asszonyokat, ifjakat stb. s bekapcsolódásuk nélkül egyoldalú és természetesen sikertelen a kultúrmunka. Ezt a feladatot azonban mi mai szervezeti kereteink között nem végezhetjük el, hiszen saját megnövekedett feladatainkkal sem készülünk el. Az egész magyarnyelvű kultúrális munka egységesítését csak más szervezeti formák között valósíthatjuk meg.

Kulturális együttműködés a nemzetiségekkel

Alapszabályaink értelmében, de szocialista kultúránk lényegéből eredően is feladatunk: »a jugoszláviai magyarság kulturális együttműködésének kiépítése és fejlesztése Jugoszlávia összes nemzetiségeivel, az egység és testvériség ápolása és megerősítése Jugoszlávia népeivel.«

Szorosabb kapcsolataink Vajdaság nemzetiségi kultúrintézményeivel nem voltak. Közgyűléseinken a testvér-intézmények képviseltették magukat, mi magunk is résztvettünk a Srpska Matica közgyűlésén, a szlovák napokon stb. — A műkedvelő-csoportok, dalárdák és folklór-csoportok vajdasági nemzetiségi versenyében mi is résztvettünk s a versenyt elősegítettük. Alapszervezeteinkben a nemzetiségi egyesületek együttműködésére Szövetségünk nem keresett munkaformát, közös akciókat nem kezdeményezett a nemzetiségek szocialista versenyét külön nem szorgalmazta.

Alapszervezeteinkben nagyjából ugyanaz a helyzet: Vannak példák egész szoros kapcsolatokra is, de állandó együttműködés, közös akciók, rendszeres közös rendezmények, szervezett verseny nem fejlődött ki eddig a nemzetiségi egyesületek között.

Eddigi egyesületi életünkben és szervezeti struktúránkból folyt az, hogy a nemzetiségi egyesületek között nem fejlődött ki a szocialista társadalom egy alapvető élet és munkaformája: a nemzetiségek rendszeres, szervezett, állandó, konkrét együttműködése a közös kultúrforradalom, a közös szocialista kultúra fejlesztésében. Azt amit politikai téren a Népfront, gazdasági téren a szakszervezet és szövetkezet létrehozott, létre kell hoznunk kulturális téren is. Természetes, hogy kultúra terén mindig fenntartjuk, óvjuk és fejlesztjük a nyelvi és népi sajátosságokat, a nyelvben és az egészséges kultúrközösségekben rejlő élő erőt — de a kultúra szocialista tartalmát együtt kell keresnünk, fejlesztenünk s ebben egymást kell serkentelnünk. Ezért tervszerűen irányított állandó és rendszeres konkrét együttműködésre van szükség.

Ha leszűrjük eddigi munkánk tanulságait, a következő megállapításokat tehetjük:

1. A Magyar Kultúrszövetség, mint központi intézmény igen fontos, nagy és elismerésreméltó munkát végzett. A felszabadulás után lassan kibontakozó magyar kultúrmunkának indítást adott, a népi kultúra szabadságának tudatát ébresztette, alakuló kultúregyesületeink munkájának lendületet adott. Feladataink azóta is — lehetőségei keretében — nagyjából eleget tett és amennyiben valamely feladatának nem tehetett eleget, ez struktúrális okokból eredt. Nagy erőfeszítéseket tett, hogy szocialista kultúránk mindinkább növekedő feladatainak megfelelően, de ez, fejlődésünk mai szakaszában s a Szövetség eddigi keretei között túlhaladja erőit. A helyi adottságokkal számoló konkrét segítséget nem adhat alapszervezeteinek, mert ehhez egyrészt óriási apparátus kellene. Viszont a fejlődés ma már nemcsak a kultúrkörök munkájának összefogását, hanem az egész magyar kultúrmunka egységes irányítását kívánja, ezt pedig csak a különféle szektor horizontális összefogásával érhetjük el legelsősorban nem tartományi síkon, — ennek elégtelenségét eddig is éreztük, — hanem a helyiségekben és járásokban. Végül kultúrforradalmunk megkívánja a különféle nemzetiségi kultúrmunkák összefogását is s ez elsősorban ugyancsak a helyi és járási szervezetekben lehetséges. Centralizált különféle központi intézmények helyett ma legelsősorban a helyi erők összefogására és egységesítésére van szükség.

2. Alapszervezeteinknek nagyobb önállóságra van szükségük, hogy minél jobban kifejlődjön a helyi kezdeményezés, az alulról jövő ösztönzés. A Szövetségünk központjához befutó megkeresések aránytalan nagy többsége olyan probléma, amelyet csak helyben lehet és kell megoldani a helyi egyesületek, a helyi erők és lehetőségek felhasználásával. A központhoz öt hónap alatt beérkezett 1300 megkeresés két dologról tesz bizonyosságot: először óriási és mindinkább fokozódó munkalendületről, de azután arról is, hogy helyi kezdeményezés helyett alapszervezeteink legtöbb esetben a központtól várnak utasítást. A helyi egyesületek gyengeségén, anyag és káderhiányán nem a központ tud segíteni, hanem koordináló, összefogó és egységesítő munka. Nem a központot kell tehát megerősítenünk, hanem alapszervezeteinket, nem minden kultúrszektor központi káderét kiépíteni, hanem az alapszervezetek helyi kádereit összefogni. Ezért ma a központi fejlesztés már nem célravezető, alapjaiban kell a kultúrszektorokat erősítenünk és egységesítenünk.

3. Góctitkárságainkat mi felülről akartuk megszervezni, de még ha sikerülne is életrehozni őket, a góctól távolosó helyeken, különösen a győren magyariakta területeken hatátoas segítséget nem nyújthatnánk. Hogy minden kultúrszektor, kultúrkörök, szakszervezet, tömegszervezeti kultúrszektorok, kifejlesszék járási szerveiket is, ez kivihetetlen és szükségtelen is. A Kultúregyesületek Szövetsége az alapszervezetekből kiindulva már létrehozta járási szerveit s ezekre vár az a feladat, amit a különféle kultúrszektor járási viszonylatban nem tudott megoldani. Ma már minden járásban van kultúrszervezet, s ez távoli központi segítség helyett közvetlen támogatást nyújthat minden nemzetiségi és tömegszervezeti kultúrmunkának azokon a területeken is, ahol mi góctitkárságokat nem állíthattunk fel.

4. Alapvető kultúraköteinkat: írástudást, népegyetemet, népkönyvtárat és az általános népművelés munkaformáit, ha azt akarjuk, hogy célravezetők legyenek, ma már egységesítenünk kell. Ezek a felada-

tok nem kizárólag a magyar kultúrkörökéi, hanem minden magyar kultúrszektoréi. Eredményt ezekben az alapvető feladatokban csak közösen tudunk elérni. Ez pedig azt jelenti, hogy egyrészt az alapszervezetekben és járásokban kell egységesíteni a munkát, tömöríteni az erőt, másrészt központból kell megfelelő szaksegítségét nyújtánunk számukra. Mivel minden kultúrszektor nem állíthat fel központjában szak-kádert: írástudással, népeggyetemmel, népkönyvtárral, általános kultúrmunkával, műkedveléssel, dalárdákkal, folklorral foglalkozó és ahhoz értő szakembereket — erre sem lehetőség, sem szükség nincs — a szaksegítség egy-egy ilyen munkaterületnek egyetlen központból adhatunk csupán, amely ezt a speciális munkaterületet minden egyesületben és szektoron ellenőrzi, irányítja és támogatja. Hogy példát említsünk: dalárdavezető, folklortírányító káderünk például igen kicsi és szükségtelen is lenne mind nemzetiségi, szakszervezeti stb. vonalon ezért központi kádert képezni. Ezt egyetlen központból az erők tömörítésével elérhetjük. Emellett tervszerű anyagelosztást, arányos anyagi segítséget is csak egyetlen központból lehet végezni.

5. A nemzetiségek kulturális együttműködése és a különféle meghatározottságú kultúrszektorok együttműködése szocialista kultúránk előfeltétele. Magyar és más nemzetiségi kultúrmunkáinknak eddigi szervezeti formái szétforgácsolták az erőket és ma már egészségtelen tagozódást hoztak létre. Kultúregyesületeink főleg a paraszti és polgári elemeket tömörítették, szakszervezeteink a munkás elemeket, Áfézsé a nőket, Népi Ifjúság az ifjakat, így egy-egy szektor meglehetősen egyoldalú. Másrészt a különféle nemzetiségi szektorok túlságosan elhatárolják egymástól a nemzetiségeket és nem adtak módot állandó együttműködésre. A különféle kultúr-szekciókra igenis szükség van, szükség van nemzetiségi és tömegszervezeti tagoltságra is: megvan létjogosultsága a nemzetiségi egyesületeknek, szakszervezetek, Népfront, Áfézsé, Ifjúsági kultúr-szekciónak. De ha a horizontális tagoltság mellett következetesen továbbfejlesztjük a vertikális tagoltságot is, azaz mind-egyikben centrális szerveket is hozunk létre, akkor ez tervszerűtlenséget és az erők szétforgácsolását hozza létre. A központok nagy feladatot végeztek el eddigi munkájukkal, hiszen legelőször indítást kellett adni, a kulturális szabadság tudatára kellett ébresztetni nemzetiségeinket és alapvető dolgozó tömegeinket is. De ma már erre ilyen formában nincs szükség, ma már egyesíteni kell az erőket, mert ezek a régi szervezeti formák ma már akadályozzák az egységes fejlődést. Új hajtóerőt kell most már kultúrforradalmunkba vetnünk, a helyi erők tömörítésének és egységesítésének hajtóerejét, a különféle kultúrszektorok koordinálásának, közös erőfeszítéseinek hajtóerejét.

6. Végül a világnézeti nevelés, a világnézeti színvonal emelése, a maradiság elleni küzdelem, a közös szocialista kultúra fejlesztése és közös hazánk iránti szeretet fejlesztése is szükségessé teszi az egységes irányítást. Világnézeti harcunk, ha több síkon folyik is, tartalmában egységes, ha különböző nyelveken folyik is és különféle dolgozó rétegekhez szól is, egy a töve: a tudományos szocializmus, a marxizmus-leninizmus. Kultúrforradalmunkat csak úgy víhatjuk új szellemre, ha ezzel az egységes harci fegyverrel, a korszerű és haladó világnézet fegyverével vívjuk. A közös világnézeti nevelés, a világnézeti harc élesítése, a marxizmus-leninizmus terjesztése megkívánja, hogy egységes irányítás alatt álljon egész kultúréletünk. Ehhez fűzzük hozzá még azt, amiről Gyilász miniszterünk beszélt legutóbb: a jugoszláv hazaszeretet

fogalmát. — »Jugoszlávia egyetlen népe sem elegendő önmagában, más népekkel való testvériség és egység nélkül nem győzhetett volna a háborúban s ma sem lehetne szabad s nem fejlődhetne zavartalanul tovább minden téren«. — Szocialista hazánk szerte ezen a testvériségegységen át fejlődik s ennek kultúránkban is mind erőteljesebben kifejezésre kell jutnia. Ennek egyik kulturális szervezeti előfeltétele kultúr-életünk átszervezése és egységesítése.

Szövetségünk munkájának tehát új formát kell keresnünk s ez az új forma a Kultúregyesületek Szövetségének kerete. Önálló alapszervezeteink a helyi erők tömörítését szolgáló helyi Szövetség keretében és a járási szövetségek támogatása mellett, Szövetségünk központjának káderei pedig a Kultúregyesületek Szövetségének nemzetiségi osztályán, sokkal hathatósabban, mai fejlődésünkben megfelelőbben, kultúrforradalmunk szempontjából sikeresebben végezhetik munkájukat. A mi munkánktól és erőfeszítéseinktől is függ, hogy a Kultúregyesületek Szövetsége — amelynek erre megvannak elvi, anyagi és szervezeti lehetőségei — milyen tökéletesen és gyorsan oldja meg feladatát kultúrforradalmunk továbbvívásában, politikai és gazdasági fejlődésünk nyomonkövetésében csakúgy, mint magyar népünk és minden nemzeti-ségünk kulturális emelésében. Küzdünk az új szervezeti formák között is minden erőnkkel azért, hogy miután a kultúra mindinkább a dolgozó tömegek — a nép tulajdonába jut, minden kulturális vívmányunk hazánk minden népének tulajdonába jusson és a gazdasági és politikai fejlődéssel lépést tartva kulturális téren is haladjunk a szocializmus felé.

»Mit várunk az önbírálat jelszavától, milyen eredményekkel járhat, ha helyesen és becsületesen hajtjuk végre? Végző fokon kettős eredményt kell adnia: Először: tokozni kell a munkásosztály éberségét, élesíteni figyelmét fogyatékos-ságaink iránt és megkönnyíteni eme fogyatékos-ságok hely-rehozását. Végül lehetetlenné kell tennie építő munkánkban mindennemű »nem várt« eseményt. Másodszor: fel kell emelnie a munkásosztály politikai kulturáját, kifejlesztenie a munkásosztályban annak tudatát, hogy tulajdonosa az országnak és megkönnyíteni számára az ország-kormányzása mester-ségnek alsajátítását.« (Sztalin)